

Вікторія Юріївна ЦЕБИНОГА,

курсант 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7500-3378>

Науковий керівник:

Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,

кандидат юридичних наук, викладач

кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЧИНЕННЮ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Відповідно до Конституції, Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, в якій людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1]. Тому однією з важливих умов забезпечення нормального здійснення людиною своїх прав, свобод, суспільних інтересів є охорона громадської безпеки. Адже громадська безпека є однією із сфер національної безпеки України, покликана стояти на захисті життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства, держави.

Забезпечення громадської безпеки в державі є невід'ємною складовою частиною умов існування України, що обумовлюється та захищається чинним адміністративним і кримінальним законодавством. До того ж, слід враховувати, що громадська безпека має й пряме відношення до Національної безпеки України, забезпечення якої є нагальною потребою сьогодення [2, с. 76].

Надійна охорона громадської безпеки в суспільстві віднесена законодавцем до числа самостійних об'єктів, правове забезпечення охорони яких має своїм завданням кримінальний кодекс України та зокрема розділ IX його особливої частини.

Злочини проти громадської безпеки порушують безпечні умови життєдіяльності суспільства, створюють небезпеку настання тяжких наслідків, а часто і заподіюють їх. При цьому джерелами підвищеної небезпеки виступають злочинні організації, терористичні групи, бандитські угруповання, зброя та предмети, що становлять небезпеку для громадян. А оскільки ці діяння мають поширення в суспільстві, то вони соціально обумовлені, їх причини слід шукати в аномаліях цього суспільства, протиріччях, взаємозв'язках та взаємозалежності з іншими суспільними явищами.

Отже, кримінологічне вивчення будь-якого явища неможливе без встановлення причин та умов, які сприяють його існуванню. Метою цієї публікації є визначення основних причин та умов злочинів проти громадської безпеки.

Ця проблематика свого часу цікавила таких вчених, як А. І. Алексєєв, О. М. Бандурка, В. В. Бедриківський, О. М. Джужа, В. П. Ємельянов, О. Г. Кальман, О. В. Кириченко, В. М. Куц, В. С. Комісаров, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, В. П. Тихий та інші.

Під причинами злочинності слід розуміти негативні явища, які породжують її, а під умовами – явища, котрі безпосередньо не породжують злочинності (наслідку), але слугують певними обставинами, що сприяють її виникненню та існуванню, тобто в певний спосіб впливають на розвиток причинного зв'язку, сприяючи чи не перешкоджаючи породженню злочинності [3, с. 77].

Співвідношення причин і умов має відносний характер, тобто в різних випадках одне і теж явище може виступати або причиною, або наслідком [4, с. 79].

Причини та умови злочинності (детермінанти) є сукупністю економічних, соціальних, ідеологічних, політичних, психологічних, правових, організаційно-управлінських та інших чинників, які обумовлюють (детермінують) злочинність. Дані чинники покликані дати відповідь на питання про те, що породжує, обумовлює злочинність взагалі та її конкретні прояви, тобто конкретні злочини. Надалі охарактеризуємо деякі чинники що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки за видами соціальної діяльності.

Економічні чинники – перехід до ринкової економіки зумовив розвиток нових економічних та торгівельних відносин, відбувся бурхливий розвиток підприємств, промислового комплексу, але неврегульованими залишилися питання у сфері промисловості і як наслідок – порушення норм чинного законодавства. Зокрема, неврегульованість на законодавчому рівні обігу деяких видів вогнепальної зброї призвели до її незаконного збуту та використання. До економічних чинників, що безпосередньо впливають на вчинення злочинів проти громадської безпеки є безробіття, невпорядкованість економічного побуту, диспропорція економічного розвитку, як наслідок – транснаціональний характер злочинів проти громадської безпеки.

Соціальні чинники породжені соціальною нерівністю, проблемами міжнародних відносин. Адже на злочинність впливає не лише рівень та ступінь соціальних конфліктів, а й загальна атмосфера в суспільстві. Зокрема, яскравий прояв соціальних причин злочинності ми можемо спостерігати згадавши події 2014 року на Майдані Незалежності. До соціальних чинників ми також відносимо: відставання розвитку куль-

турних відносин, культурного побуту, гаяння вільного часу без користі, бездіяльність, пияцтво у трудових колективах, поширення зловживання спиртними напоями у сімейній та побутовій сферах людського життя.

Організаційно-управлінські чинники – це ті причини та умови, що криються у недосконалості правового регулювання чинних нормативно-правових актів, що спрямовані на протидію окремим видам злочинів проти громадської безпеки. Зокрема, О.В. Кириченко сюди ж відносить недосконалість кримінального, кримінального процесуального, оперативно-розшукового законодавства; відсутність нормативно-правових актів правоохоронних органів України щодо тактики проведення негласних слідчих (розшукових) дій [5, с. 150].

Ідеологічні причини та умови пов'язані з особистою зацікавленістю лідерів злочинних угруповань у поширенні злочинності взагалі та злочинів проти громадської безпеки, зокрема. Лідери та учасники організованих груп та злочинних організацій всіляко придумують собі легенди прикриття та певну ідеологію, проводять різноманітні акції та кампанії щодо злочинних дій проти влади, правоохоронних органів, суспільства в цілому.

Державою вже протягом багатьох років не вироблено абсолютно ніякої ідеології як комплексу цінностей, на які орієнтується суспільство. Розвал старої системи цінностей і утворення в цій області вакууму привели до певної деградації свідомості частини населення.

Наслідком дії *політичних чинників* став як суто економічний ефект, що виразився в різкому загостренні всього блоку економічних проблем, так і зниження здатності держави забезпечувати свою безпеку, зокрема внутрішню, а також соціальний резонанс від цих наслідків [4, с. 82].

Політичні чинники пов'язані, на сам перед, зі складною внутрішньополітичною ситуацією в Україні. На сьогодні це воєнні дії на Сході України та політична ситуація, що склалась на території Автономної Республіки Крим. У цих місцях спостерігається активізація криміногенного авторитету, простежується стрімкий розвиток злочинної діяльності, організованої злочинності. З даних областей незаконно масово розповсюджується зброя в сусідні області, що в свою чергу є детермінуючим злочинність фактором.

Причини злочинів проти громадської безпеки нерозривно пов'язані з причинами всієї загальнокримінальної злочинності. Між злочинами, що посягають на громадську безпеку та умовами життєдіяльності суспільства, діяльності окремих його інститутів, правовими та моральними нормами, існує тісний, подекуди, визначальний зв'язок.

Виявлення якнайширшого кола причин та умов злочинів проти громадської безпеки та послідовний їх аналіз слугуватиме запорукою ефективного вивчення криміногенної ситуації, прогнозування її стану, успішної подальшої профілактики та протидії злочинності.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 12.03.2018).
2. Зозуля І. В. Громадська безпека як об'єкт захисту за адміністративним і кримінальним законодавством України. *Право і Безпека*. 2003. № 2. С. 76–83.
3. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. Київ : Паливода А. В., 2006. 264 с.
4. Бедриківський В. В., Литвинов О. М. Бандитизм: соціально-правовий і кримінологічний аналіз : монографія. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2009. 163 с.
5. Кириченко О. В. Умови, що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2014. № 5. С. 148–153.

Одержано 14.03.2018